

Knut Hamsun'un *Açlık*'ını bitirdim iki günde. Uzun zamandır Türkçe kitap okumamışım. Buna rağmen Türkçe okuma hızım daima daha iyi olacak herhalde. Güzel bir kitap.

Bunun gibi kitaplar artık neden yazılmıyor? Aşağı yukarı keşfettim. Artık insanlar *aç* değil, *açmış* gibi yapıyor. Bunların getirdiği de, hepimizin, tüm insanların bir miktar veya çok miktar *edebiyatçı* haline gelmemiz. Artık gerçeği yazmıyoruz. Gerçeği anlamaya çalışmıyoruz, gerçeğin *edebiyatını* yapıyoruz. Onun için yazdıklarımızda eski tat yok. İşini hakkıyla yapmak yerine para peşinde koşanın, sonunda parasız kalması gibi, hakikatin hakkını vermek yerine *pazara göre* edebiyat yapmaya çalışanın yazdığı da ancak şimdiki edebiyatçılarınkı kadar oluyor.

Information Diet diye başka bir kitaba başladım ama atlaya zıplaya bile fazla gitmedi. Zamanın hastalığı enformasyon şişmanlığından şikayet ediyor ve sanırım bir takım önerileri var fakat böyle kitaplarda yazarların pek çoğunu zaten uyguladığımı farkedince soğuyorum. *Sosyal medyayı şöyle yap, böyle yap* diyor adam, zaten yapmışım ben yapacağımı. Sade suya tavsiye.

Bugün bir de Bill Bryson'un *The Mother Tongue* kitabını bitirdim. Bir miktar genel kültür ve İngiliz dilinin tarihiyle ilgili bir takım bilgiler. Sonunda, birkaç anekdot ve birkaç kelime öğrenmek açısından iyi oldu, ancak önemli bir kitap mı? No.

Dördüncü kitap ise sadece İçindekiler'e baktığım Caner Taslaman'ın *Evrin Teorisi Felsefe ve Tanrı* isimli kitabı. Taslaman'ı biri tavsiye etti de oradan aklımda kalmış. Elime geçtiği kadarıyla kitaplarını okurum, ancak gördüğüm, en azından şöyle bir bakınca farketmişim pek orijinal bir söz olmadığı. Dindarların takıntı haline getirdiği *Big Bang* diğer kitaplarının ismine de dahil olduğuna göre, meselenin *bilim* kısmı ne kadar sağlamdır, bocaladım. (Lise çağlarında *Tanrıya Koşan Fizik* diye bir kitap okumuştum, koşuyor koşuyor da, varabiliyor mu, onu kestirememiştim.)

Neyse bunlara kitapları okudukça karar vermek daha iyi olur. (Big Bang'le ilgili mevzu bunun sebebinin bilinmiyor oluşunun aslında kimseye pek delil sunmaması. Big Bang'in bir karadeliğin çökmesinden veya başka bir evrenin içindeki bir evren oluşumundan kaynaklanmış olabileceğine dair iddialar var. Usul olarak Tanrı'yı *kabul etmeyen* bir disiplinin söylediklerine bakıp *hah, işte bilim Tanrıyı buldu* demek zordur. Ayrıca, asıl mesele zaten o değil, bilimin *bulacağı* tanrının bizim hakikatine inandığımız ve kulu Muhammed'e vahyettiğine iman ettiğimiz Allah'a ne kadar yaklaşacağını bilmeden fazla heycanlanmamak lazım.)

Kitabın fihristinden anladığım, bir miktar dengeli de olsa, Evrim'in pek de makul olmadığı tezini işlediği oldu. Naçizane inançlı insanların inançlarına evrimi dahil etmesinin, genel manada daha makul olacağını görebiliyorum. (Bunun nasıl yapılacağı ayrı bir konu.) Çünkü bir fikri devamlı reddeden tarafta olmak ve ona ne derse desin, çapı ne olursa olsun *sadece* itiraz etmek, pek uzun sürdürebilecek bir pozisyon değil. (Altını dolduramadığınız itirazı çocuklarınıza ve torunlarınıza aktaramazsınız.)

Mamafih aklıma gelen evrim itirazlarının birincisi, kainatın ve ondan bir canlı üremesinin, dünyanın canlı barındırmasının *namuhtemel* olması. Buna bazen Darwin'in aslında çok aptal olduğu ve bizim

artık canlılığın ihtimalini hesaplayabiliyor olduğumuz gibi bilgiler de eklenebilir. Ancak şöyle bir durum var: Gerçekleşmiş olayın ihtimalinden konuşmak hayli anlamsızdır. Bir insanın anne babasının bir araya gelmesi, bir şekilde tanışıp evlenmesi ihtimali hemen hemen sıfırdır. Buradan bu insanların olmadığı, olamayacağı sonucu çıkmaz. Yeryüzünde olay namına bulabileceğiniz hemen herşeyin ihtimali sıfırdır. Çünkü olay dediğimiz meselenin çapını istediğiniz gibi belirler ve onun yeryüzünde yegane olmasını sağlarsınız. Yegane olayın ihtimali de sıfırdır.

Canlılık da böyle. Bir defa gerçekleştikten sonra, ona *muhtemel değil* diye itiraz etmenin manası yok. Adam elinden geldiğince, kör topla bir takım açıklamalar bulup, bunu açıklayabiliyorsa, açıklamaya çalışıyorsa, buna *matematiksel* itiraz bulmaya çalışmak ilginç sonuçlar doğuruyor.

Aynı mantığı tersinden işletmeye çalışan Dawkins, *Tanrı Yanılgısı* kitabında, Tanrı'nın ihtimalinin, kainatın ihtimalinden düşük olduğu gibi bir takım saçmalıklara girişti. Şimdi bu da hayli manasız bir argüman. Neticede Tanrı varsa, ihtimali 1'dir, yoksa 0'dır, Tanrı'nın ihtimalini, kainatın 1 olan ihtimaline bakıp da çıkaramazsın. Elimizde birden fazla kainat mı var da, bazısının muhtemel, bazısının namuhtemel olduğunu söylüyorsun? Canlılık da benzer bir mesele, ikincisi yok.

Dini bir metni bilimsel bir metin gibi, ölçmek biçmek ve buradan bir tarih üretmek için okumazsınız. Tarihe uyuyorsa, uyuyordur, uymuyorsa, burada Allah'ın başka bir maksadı vardır ve bununla insanları uyarmayı murad etmiştir dersiniz. Dini metinlerde bilimin karşısına çıkınca, bu sefer, bilimciler de, dini metinlerin aslında o kadar bilimsel olmadığını söylemeye başlar. Hayatımın gayesi, bu metinleri bir takım bilimsel faraziyelere karşı kullanmak değil, herhangi bir bilimsel teorinin yapamayacağı o *nasıl yaşamalı?* sorusunun cevabına vahye bakarak aramak.

Dini metinlerin bilimsel tartışmalara sokulmasının nihayetinde iyi sonuç vermeyeceği ve zamanımızda cari *gerçeklik* anlayışının, sonunda *bu metinler gerçek değil* tarafına meylettireceğini tahmin ediyorum. Yapmamız gereken böyle tartışmaların aslında İslam'ın kasdettiği veya önem verdiği tartışmalar olmadığını söylemekten ibaret. Ancak sakın duramıyoruz. Dinle bilimi karşı karşıya getirince, modern el şaşırtmacaları ve taze demlenmiş bilgi, onbinyıllık hakikati bir tarafa savuruyor.

Üçüncüsü Evrim teorisiyle asıl derdimiz aslında insanın kökeni hakkında söyledikleri. Rahman suresine bakarken, *allemehul beyan* ([insana] konuşmayı öğretti) ayetini görür ve nasıl olduğunu düşünürdüm. Geçenlerde Diamond'un *Üçüncü Şempanze* kitabında, insanın 100.000 sene önceki bir mutasyondan sonra dilinin, lisanının geliştiğini ve bunun onun diğer türlere galip gelmesinin temel sebebi olduğu iddiasını okudum. *Düşünce* dahi, insanın kendi kendine konuşmasından kaynaklı diyorlar. İnsan önce konuşmayı, sonra düşünmeyi öğrendi. (Öğrenebilenler öğrendi, daha doğrusu.)

Evrimle asıl derdimiz şu: İnsanın bir hayvan olduğuna, hayvanların arasında akrabası olacağına inanmıyoruz. Teorik olarak kabul etmek mümkün ancak yaşayışları özenilecek yaratıklar olmayan şempanzelerin hayvanlar dünyasında, genlerinin yüzde birbuçuk uzağında, insanın en yakın akrabası olması kanımıza dokunuyor.

Lakin insanın diğ er hayvanlardan *daha özel* olduğu fikrinin gereğinden fazla işlendiğini ve bir çok durumda, *belhum adal* ihtarıyla karşı karşıya bulunan insanın kibre düştüğünü görüyorum. İnsanın şempanzeyle akraba olmasına insanı tanıdıkça pek şaşırmıyorum sahi. İnsanın hayvan  tarafını görüp, kendini ve başkalarını *daha insan* hale getirme mücadelesini, ancak bu hayvanlığı kabul ederek başlayabilirsiniz. İnsanların bizatihi ulv  yaratıklar olduğu kabulüyle başlarsanız,  ıktığınızın üçüncü günü yolunuz şaşar.

řařıyor nitekim.